

Külsőségek? Szokások? Talán igen. De ezek legtöbbször igazi, élő hit és az Isten iránti szeretet, a kegyelmi élet megnyilvánulásai. A falusi hívek élete tele volt szenvedéssel, gondokkal és gyarlóságokkal is, de sokan érezték és tudták, hogy hova menjenek megoldásért.

Ilyen környezetben nőttem fel, s itt éreztem meg a papságra szóló hívást. Ezt az ifjúkori háttérmet nem szégyellem, hálát adok érte az Úrnak.

Szülőfalum hívei szeretették meg velem az éneklést. Buzgón, szívből énekeltek, és nem nézték óráikat. Mindig hoztak magukkal énekeskönyvet is. Ma is a fülemben cseng Annus néninek, az előénekesünknek a hangja, és Szilvi bácsi éneke, amely a zsoltárokat csempészte belém. Már gyerekként jól ismerem szép népénekeinket, s nemcsak a „Hozsannát”. Az orgona csak vasárnap szólt, s ez még inkább ünneppé tette ezt a napot.

Templomunk minden zeg-zugát jól ismertem, egyedül a kórus maradt meg fehér foltnak, mert az orgonát féltették, és mi, gyerekek nem járhattunk oda. A hangszert a századforduló táján készítették a nagymácsédiak Mozsny Vince pozsonyi orgonaépítész mesternél. Kicsi, mechanikus orgona, 12 változattal. Nem remekmű, de szép hangja van és jól működik. Minél nagyobb lettem, annál inkább vonzott ez a rendezett síp-erdő. Egyre gyakrabban lopózkodtam fel a kórusra (néha a sekrestyeablakon keresztül másztam be a templomba), hogy kipróbáljam. Nagy volt az örömöm, amikor egy ujjal, kottaismeret nélkül eljátszottam valamelyik népénekünk dallamát. Szerettem volna megtanulni orgonán játszani. De ki tanítson egy hetediket, és hol tud gyakorolni? Éppen ekkor olvastam X. Pius pápa életrajzát, és az ő orgonálni tudása is nagy ösztönzést adott. Otthon látták szüleim az elszántságomat és hogy állandóan énekelek, ezért vettek egy öreg zongorát. Három év múlva már orgonista lettem a templomunkban, bár utólag visszatekintve szörnyülködöm azon, hogy akkor hogyan játszottam. Azóta sikerült sokat fejlődnöm az orgonálásban, bár orgonaművész biztosan nem leszek. A diakónusszenteléshez közeledve a helyem egyre inkább az oltárnál van, de tudom, hogy egész életemre jó barátságban leszek az orgonával, s az is biztos, hogy nem fogom lelakatoltatni, hanem segíteni akarom a fiatalokat, hadd tanuljanak orgonálni.

Sok örömet szerzett kispapéveim alatt az orgonálás és ez így van ma is. A hívő számára ez is imádsággá, istendicséretté válik, és igazi liturgikus szolgálatot jelent.

Józsa Attila kispap (Központi Papnevelő Intézet, Budapest)

Templom romokban — Egyház veszélyben

Ami a jövődő istentiszteleteink zenéjét illeti, tudjuk, mi vár ránk. Hadd térjek ismét vissza Michel Puig híres, experimentálisnak mondott miséjére, mert

személyes tapasztalatom van arról, ami 1966. március 6-án vasárnap történt a párizsi Notre-Dame-des-Champs-plébániatemplomban.

A templom hajójában tartózkodtam hívőtársaimmal együtt, nem messze a kórustól, amikor robbanás hangja ijesztett ránk. Erős, mély hangzású, agresszív zaj, légkalapács dörrenése, ajtó hirtelen beszakításának hangja, pörölycsapás üres hordón. A tapan nevű speciális eszköz volt a hangeffektus eredete. Ekkor három papot láttunk meg, amint az oltár felé igyekeznek. A dörrenés többször megismétlődött, szabálytalan időközű sortüzek követték (görögtűz és könnyűfegyverek ropogása). A boltívek megsokszorozták a zajokat, amelyek afrikai ünnepek tamtamjaira emlékeztettek volna, ha a legcsekélyebb ritmus felfedezhető lett volna a hangzásban. Ám nem ez volt a helyzet, mert ritmustalan, töredezett dörrenések összefüggéstelen sorozata volt csupán.

Pillanatok alatt tudatosult bennem, hogy ez a „meglepetés-elem”, amint a stratégák nevezik, sikerrel járt: pánik-féle uralkodott el a templom belsejében a hívek félénk nyája közepette.

Jött a Kyrie. A lárma ismét eluralkodott, a boltívek alatt újabb lövéssorozatok dördültek el. Azonban hamarosan —ha merem ezt a szót használni—hangok keveredtek bele. Az énekesek, kezükben kottájukat szorongatva, szemükkel egy pillanatra sem hagyták el a megvadult zenekar karmesterét s olyan hangzavarban egyesültek, amelyhez hasonlót soha nem hallottam: dühös nyivákolás éles sikításokkal díszítve. A sikítás mintha az ultrahang tartománya felé igyekezne, csatamezőn fekvő sebesültek üvöltözése, lesben álló vadállatok morgása, torokhang-töredékek, amikor dadogók vagy némák szeretnének emberi hangon szólni, csak éppen nem sikerül. Egy őrült monoton és reménytelen üvöltözése a párnázott falú szobában — mindez föl és le, ritmus nélkül, felszökkenve és visszahullva egy megőrült szökőkútból, amelyet az esztelen véletlen irányít. A kakofónia közepette a „Krisztus kegyelmezz” úgy hangzott az énekesek torkából, mint egy káromkodás vagy egy részeg őrmester brutális parancsa.

Tehát ez a Kyrie a miénk...

Az egyik pap magyarázni kezdte egy mikrofon segítségével, hogy az ének, ami újnak vagy szokatlannak tűnhet számunkra kifejezi, hogy a világmindenség rémületébe mélységesen belekeveredtünk s mindez Isten felé kiált.

Gyakran körülnéztem: mindössze sima, kifejezéstelen arcokat láttam, amelyek nem tükröztek sem csodálkozást, sem méltatlankodást, sem bármiféle érzelmet, kivéve egyfajta passzivitást, csöndes lemondást.

Közben a papok súlyos léptekkel jöttek-mentek a szentélyben, egyik mikrofontól a másikig (ha jól emlékszem három vagy négy volt belőlük, egy az oltáron), néhány szót szóltak, majd továbbálltak. Mindez úgy történt, mintha egy általam nem ismert egyházi összeesküvés arra törekedne, hogy az imádság helyéről a csend legkisebb töredékét is száműzze, a személyes összeszedettség legkisebb kiváltságos helyét is megsemmisítse.

Majd az evangélium következett. Isten Igéje behatolt szívünk barlangjába és annak durva falára fölrajzolt egy gyorsan halványuló, tiszta üzenetet.

A homília során az egyik mikrofontól a másikig vándorló papok közül valamelyik végre egy helyben maradt és először hosszan beszélt erről a miséről. Megmagyarázta a rémületet, a fájdalmas szétszakítottságot, amit a Kyrie alatt kellett éreznünk; előre bejelentette a „szaggatott” Sanctus tételt, amely a félelmet fogja a Hosanna kiáltásaihoz keverni. A pap közölte, hogy az experimentális zene gyümölcseként majd megtaláljuk az embert.

Végezetül az emberi tényező dicshimnuszát zengte, mint egykoron pap-elődei Isten dicséretét. A mai keresztény ember —mint megtudtuk— nem keresi többé Istent „sem az elvont fogalmak, sem az eszmék” segítségével, hanem kizárólagosan „ön maga belsejében”. A modern ember számára ami még egyedül szent maradt, az az ember. Egyébként Isten felvette, felöltötte az emberit, a tapinthatót, a konkrét valóságot. Tehát „Istent sehol másutt nem lehet elérni, csak az emberben”. Sőt, az előbb hallott zörejek segítségével az ember mélységes vitalitása vált hallhatóvá, ami kifejezte „Isten hatalmát”. A pap beszéde nem állt másból, mint az ember megdicsőítéséből az emberek előtt.

A prefáció után a homíliában beígért félelem tényleg ránk ömlött az apokaliptikus Sanctus hanghatásaival. Bombázások és sztálinorgonák hangzavarának együttese volt ez a tétel. Egy résztvevő később azt mondta nekem, hogy az az érzése támadt: a pokol megnyílt a templomban. Majd következtek az énekesek, mély hangzavarokkal, ezerszer lejátszott hanglemezek zörejeivel, éles szögletekkel, mintha valami gigantikus bölcsőde alapzörejei jártak volna körtáncot. Ezután következtek a sikolyok, fütyülések, skalpvadászok diadal-üvöltései örült hollók károgasától kísérve, s mindezt az elugatott Hosanna szavak fenyegető allegrettoja ellenpontosza. Zavarunkban csak néhány szófoszlányt érzékeltünk. Majd végezetül az örület tetőpontján üvöltés harsant föl a szakadékból, melyet nem mertünk nevének nevezni.

Azután mindennek vége lett. Mialatt a hívek elszivárogtak, arra gondoltam, hogy ez a zene úgy visszhangzik bennem, mint valami káromlás. Az, aminek tanúja voltam, úgy rátelepedett a lelkemre, mintha jelenlétemben szentségtörést követtek volna el. Az állítólagosan „modern” embernek arra a különös igényére gondoltam, amely az ösztön elszabadításában és a vad vágyak kiélésében véli megvalósítani önmagát. Arra gondoltam, hogy az igazi szakrális zenét évszázadokon át hiába halmozták volna fel Isten és az Egyház iránti szeretetből? Másfél óra alatt közelebb voltunk a Cro-Magnon ősemberének barlangjaihoz, mint a székesegyházakhoz. És ezek a fiatal, komor papok láttán, akik a bestiális ordítózasok közepette officáltak, felvetődött bennem a kérdés: vajon milyen bálvány-istent választottak imádásuk tárgyául?

Michel Saint Pierre: *Églises en ruine, Église en péril*. Paris, Plon, 1973. 121–125.

Fordította Török József